

M.16259:1-3.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

Skåne
N. Isbo lvd.
Perstorps sv.
uppt. år 1961

uppt. ö. berättat av
vagnmakare Alfred Svensson,
Perstorps

Vagnmakare och vagnmakeri. s. 1-3. LMF 110.

9/10-61

Till Skånes vagnmakare.

Folklivsarkivet i Lund har efter flera årtiondens arbete lyckats insamla ett stort berättande material om olika hantverksyrken i äldre tider. Upplysningarna om hantverkets förhållande och förändringar har på frivillig väg lämnats av yrkesmännen själva. Det har för dem varit en hederssak att för kommande tider sprida kännedom om sitt yrke. Vi vänder oss nu till Eder och vädjar till Eder att på samma sätt hedra Edert yrke och dess traditioner.

För att underlätta berättandet medsänder vi en frågelista som utarbetats på Folklivsarkivet. Vi är glada att få så utförliga svar som möjligt - berätta alltså hellre för mycket än för litet! Det insamlade materialet publiceras inte under namn eller i obearbetad form. Ingen behöver därför draga sig undan för att hans stil skulle vara mindre vacker. Det viktiga är vad som säges, inte hur det säges. Glädjande nog har vi möjlighet att även utbetala ett visst honorar för bidragen. Om Ni skulle önska fler skrivpapper eller ha andra önskemål eller vill fråga om något ber vi Eder meddela Eder med oss.

Vi gläder oss åt samarbetet med Eder och hoppas att vi tillsammans skall lyckas insamla ett rikt material om vagnmaterial i gångna dagar.

Lund den 22.9.1961

Sigfrid Svensson, professor

VAGNMAKARE OCH VAGNMAKERI

(Frågelista avsedd att besvaras av yrkesmän)

Angiv på uppteckningsblankettens baksida Edert (och om det gäller olika personer den skildrade hantverkarens) födelseår, födelsesocken samt den ort där Ni (resp. han) haft sin huvudsakliga verksamhet. Uppgiv även Edra (resp. hans) föräldrars yrke, härkomst och levnadsförhållanden.

När och var kom Ni i lära? Varför kom Ni att börja hos just denne mästare? Varför ville Ni bli vagnmakare? Hur skedde anställningen? Hur mycket fick Ni betala i läropeng? Hur lång var lärotiden och hur var betalningen för de olika åren? Lärde Ni på kontrakt? Vilka fordringar funnos för att bli gesäll? Hur tillgick härvid? Skillnaden mellan ställningen som lärling och gesäll?

Var och under vilka villkor har Ni arbetat som gesäll? I någon stad eller i utlandet? Skillnader i utbildningen i stad och på landsbygd eller på olika orter? Vilken nytta har Ni haft av den utbildning Ni fått utanför hemorten? Har Ni i Eder fortsatta verksamhet tillämpat nyheter i vagnmodeller, tillverkningsmetod etc, som Ni under gesälltiden inhämtat på annat håll.

När och var satte Ni upp egen vagnmakerirörelse? Hur skedde detta? Vad var anledningen till valet av verksamhetsort? Var vagnmakeriet kombinerat med någon annan förvärvskälla? Var vagnmakeriet huvudnäring eller bisyssla? Fanns andra vagnmakare i bygden? Hur långt sträckte sig Eder egen kundkrets? Hur fick Ni kunder? Bestod kundkretsen av mer än bygdens bönder?

Var Ni med i någon vagnmakeriförening? Vilka fördelar medförde detta?

Vilken personal hade Ni under olika tider av Eder verksamhet? Läropojkar och gesäller? Varifrån kom dessa (hantverkarhem, bondehem, torparhem etc?) Deras arbetstid, behandling, avlönings- och bostadsförhållanden?

2 M 16259:3.

Beskriv verkstaden, dess utseende och inredning. De olika verktygen och deras benämningar? Förbättringar av utrustningen under den tid Ni minnes. Vilka och när?

Samarbete mellan Eder och någon närboende smed? Vari bestod detta? Beställde bönderna sina vagnar hos Eder eller hos smeden?

Beskriv olika arbetsprocedurer.

Hur och varifrån skaffade Ni timmer? Särskilda träslag för olika tillverkningar? Hur betalades timret? Byteshandel?

Vilka olika slag av fordon tillverkade Ni? Fanns hantverkare som specialiserade sig på vissa tillverkningar eller särskilda åkdonstyper? Vilka? Hur var konkurrensen mellan olika vagnmakare? Konkurrans från stadsvagnmakare, göingar, smålänningar eller andra?

Gjorde Ni vagnar eller andra fordon på lager eller sålde på marknader? Sålde vagnarna genom någon mellanhand t.ex. byhandlaren eller kringresande försäljare. Vad var priserna på vissa vagnstyper under olika tider? Vilken tid var ekonomiskt mest gynnsam under Eder verksamhet som vagnmakare? Hur lång tid åtgick för att tillverka en vagn hantverksmässigt? Satte Ni Edert namn, bomärke eller firmastämpel på Edra tillverkningar?

När infördes olika nyheter i vagnstillverkningen? Vet Ni när järn-omslagna hjul infördes och hur de tidigare hjulen voro behandlade? Vem tjärade eller målade vagnarna? Sålde Ni mest enspännar- eller tvåspännarvagnar?

Berätta om de vagnstyper som voro i bruk i bygden och när nya typer infördes. Olikheter mellan bönder och herrskap. När kommo t.ex. charabanger, viktoriavagnar och landåer i bruk hos bönderna. Hos vilka bönder kom de tidigast i bruk. Hur länge hade de förut funnits hos herrskapen i bygden. När började de ersättas av bilar. När var de praktiskt taget helt ur bruk?

*Jag hade inte något annat än en skinnvagn
Jag hade en skinnvagn och en
minna färdvagn och en karossvagn
och en skinnvagn och en karossvagn
Jag hade en skinnvagn och en karossvagn
och en skinnvagn och en karossvagn
Jag hade en skinnvagn och en karossvagn
och en skinnvagn och en karossvagn
Jag hade en skinnvagn och en karossvagn
och en skinnvagn och en karossvagn*